

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Визначено основні напрями впливу вдосконалення облікових інформаційних систем на побудову та механізм управління корпоративними фінансовими структурами, досліджено взаємозв'язок між фінансовим капіталом, прибутком та інформаційними обліковими моделями на основі концепції капіталу, концепції збереження капіталу та концепції облікових інформаційних систем.

The basic directions improvement of the influence of accounting information systems on construction the mechanism of control of corporate financial structures are determined, interdependence between financial capital, profit and information accounting models is investigated based on the concept of capital, concept of the retention of capital and concept of accounting information systems.

Актуальність проблеми вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень з метою розв'язання економічних проблем зумовлена сучасним станом корпоратизації національної економіки та корпоративного управління. Можливість використання облікової інформації суб'єктами господарювання для задоволення різноманітних інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою розв'язання конкретних проблем забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації. Узагальнюючи міжнародний досвід, теоретичні та концептуальні засади, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності визначають не тільки загальні групи користувачів облікової інформації, але й групи конкретних економічних проблем та варіанти оптимальних рішень, які вони можуть приймати на підставі цієї облікової інформації [1, с. 26–27, 30–31]. Такі майже необмежені можливості використання облікової інформації зумовили необхідність реформування національної системи бухгалтерського обліку в Україні. Реалізація Програми реформування створила якісно нові умови для подальшого розвитку облікових інформаційних систем з метою їх використання для розв'язання економічних проблем у процесі прийняття управлінських рішень та контролю. Тому дослідження облікової інформації як основи прийняття управлінських рішень продовжує бути актуальним. Теоретичні та практичні аспекти цих питань розглядають у своїх роботах такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В.Г.Швець, С.Ф.Голов, С.Я.Зубілевич, В.М.Пархоменко, В.В.Сопко, В.Г.Гетьман, А.Д.Шеремет.

Мета даного дослідження – визначення сучасних конкретних видів облікової інформації, їх взаємозв'язку та субординації, а також напрямів використання обліково-аналітичної інформації для розв'язання економічних проблем та прийняття рішень. Предмет дослідження – методологія формування та використання (відтворення) обліково-аналітичної інформації. Об'єкт дослідження – конкретні види облікової інформації в корпоративному середовищі. Методи дослідження: загальнонаукові та специфічні, що притаманні бухгалтерському обліку, економічному аналізу та управлінню.

У сучасних умовах найбільш динамічні та масштабні процеси відбуваються в корпоративному секторі національної економіки. Тому й особлива увага обліково-аналітичному інформаційному забезпеченню прийняття управлінських рішень приділяється у цьому середовищі. Під корпоративним середовищем розуміється об'єднання складних за своєю організацією суб'єктів господарювання, для яких характерні не тільки техніко-технологічні зв'язки виробничої кооперації, але й існування розвинених відносин власності та прав на майбутні економічні вигоди, фінансові результати, ризики. Особливістю управління такими об'єднаннями є те, що на першому місці завжди стоять інтереси власника.

Головним напрямом реалізації інтересів власника є збереження капіталу у фінансовій або у фізичній формі, що і дає можливість розглядати ці процеси як основний економічний результат фінансово-господарської діяльності корпоративних структур. Для досягнення визначеного економічного результату необхідно, щоб в першу чергу відбувалося надходження економічних вигод від господарських операцій з активами, капіталом, зобов'язаннями, формуванням витрат, доходів і фінансового результату як безпосередньо в межах корпоративного середовища, так і у відносинах корпорації з іншими суб'єктами господарювання. Визначені господарські операції та засоби, за допомогою яких вони відбуваються, юридичні джерела їх утворення та документального відображення є об'єктами, стосовно яких бухгалтерський облік постійно надає інформацію.

Вітчизняний історичний досвід свідчить, що системи облікової інформації були і є одним з головних чинників формування та розвитку корпоративних структур. У свою чергу, досвід міжнародних корпоративних структур свідчить про те, що з використанням таких інструментів, як стандартизація та гармонізація, облікова інформація стає чинником прискорення процесів економічної глобалізації через механізми функціонування корпорації. Між тим, залишається проблематичним визначення стандартизації та гармонізації. Так, поняття "стандартизація" включено Господарським Кодексом України до засобів регулюючого впливу держави на суб'єктів господарювання [2, с. 7]. Зміст стандартизації, наприклад, у бухгалтерському обліку набагато ширший: це система методологічних засад формування, відображення та розкриття інформації стосовно господарських засобів, джерел їх утворення та господарських процесів. Гармонізація ж взагалі розглядається тільки з одного боку: виходячи з можливостей використання одних і тих міжнародних методологічних засад різними національними системами обліку. Практика ж свідчить, що процеси гармонізації відбуваються і в межах однієї національної системи, а об'єктами і стандартизації, і гармонізації є локальні облікові інформаційні системи. Тому розв'язання проблем інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у корпоративному та державному секторах економіки з використанням механізму гармонізації облікової інформації включає:

- 1) суб'єктів гармонізації: державне Казначейство України, Міністерство фінансів України в особі Методологічної ради, Національний банк України, Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України;
- 2) об'єкти гармонізації: облікові інформаційні системи корпоративного та інших недержавних або приватних секторів та державного сектору;
- 3) Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, національні стандарти бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі як методологічні засади

для розробки національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі;

4) принцип нарахування як критерій застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності як стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі.

Прикладом сучасної гармонізації облікових інформаційних систем також є розробка Міжнародних стандартів освіти для професійних бухгалтерів відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Щоб розробити сучасний механізм такої гармонізації, необхідно було вивчити такі проблеми, як вплив законодавства та економічного розвитку країн на бухгалтерську освіту, вплив стандартів освіти та професійної діяльності на якість інформаційного забезпечення прийняття економічних рішень, підвищення ролі університетів в освітньому процесі, активізація співробітництва університетів з професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів [3].

Основу корпоративних механізмів складають облікові інформаційні системи. Облікова інформація також є найважливішою складовою корпоративних економічних інформаційних систем і об'єктивно взаємопов'язана та взаємодіє з іншими її складовими, такими як фінансова, податкова, управлінська, аналітична. Виходячи з таких теоретичних засад, необхідно робити системне розмежування облікової інформації на конкретні її види. Між тим, існує думка, що вся облікова інформація є аналітичною [4, с. 13]. Але на наш погляд, скоріше це основна якісна характеристика облікової інформації – її аналітичність, тобто майже необмежена можливість використання для розв'язання економічних проблем передусім у корпоративному середовищі. Безпосередньо корпоративне середовище розподіляється на фінансові та нефінансові корпорації. В Україні найбільшого розвитку набули нефінансові корпорації.

Облікову інформацію таких корпоративних структур та відповідні категорії можна згрупувати в окремі групи: обліково-економічна (наприклад, амортизація);

► обліково-фінансова (активи, капітал, зобов'язання, дохід, витрати, фінансовий результат: прибуток або збиток);

► обліково-аналітична (її об'єктом є конкретні ресурси в їх фізичній формі та розрахункові відносини);

► обліково-податкова (валовий дохід, валові витрати);

► обліково-управлінська (інформація за видами витрат, по центрах відповідальності);

► обліково-правова ("облікова політика", "робочий план рахунків").

Обліково-аналітична інформація та відповідні облікові категорії як локальні інформаційні системи являють собою найбільшу групу в наведеній класифікації. Тому її, у свою чергу, також можна поділити на такі підгрупи:

► господарські засоби або елементи структури активів, наприклад, основні засоби, нематеріальні активи тощо;

► елементи структури власного капіталу, наприклад, статутний капітал, нерозподілений прибуток;

► елементи структури зобов'язань, наприклад, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;

► складові доходу, витрат, прибутку або збитку;

► показники прибутковості (рентабельності) або збитковості;

► показники обертання елементів активів, зобов'язань, власного капіталу;

► показники ефективності використання матеріальних, трудових, інформаційних ресурсів суб'єкта господарювання, наприклад, капіталовіддача, продуктивність праці;

► натуральні, трудові показники, наприклад, реалізація продукції у натуральних показниках;

► показники, які характеризують взаємозв'язки вище наведених показників, наприклад, співвідношення обертання дебіторської та кредиторської заборгованості.

Таким чином, можна визначити, що в результаті проведеного у статті дослідження визначено шляхи вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, до яких належать: по-перше, розробка концепції системи обліково-аналітичної інформації, відповідно до якої обліково-аналітична інформація є складовою системи облікової інформації, взаємопов'язана з іншими видами інформації, займає домінуюче положення в ієрархії підсистем, є основою для прийняття економічних рішень з метою розв'язання економічних проблем. По-друге, розробка теоретичних засад корпоративних обліково-аналітичних інформаційних систем та їх моделей. По-третє, застосування до побудови обліково-аналітичних інформаційних систем таких інструментів, як стандартизація, гармонізація та трансформація облікової інформації. По-четверте, визначення стандартних економічних проблем та розробка відповідних стандартних обліково-аналітичних інформаційних систем для практичного їх застосування в корпоративному середовищі як домінуючих в економічній системі держави. Перспективними дослідження, обліково-аналітичних інформаційних систем залишаються й на далі у зв'язку з постійними змінами корпоративного середовища; появою нових економічних проблем забезпечення збереження капіталу; суперечностями механізму корпоративного управління та необхідністю його вдосконалення.

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000: Пер. з англ. за ред. С.Ф.Голова. – К., 2000. 2. Господарський Кодекс України // Українська інвестиційна газета. Нормативна база. – 2003. 3. Голова С.Ф. XXVIII Конгрес Європейської асоціації бухгалтерів // Школа професійного бухгалтера. – 2004. – № 9 (33). – С. 5–6. 4. Гетьман В.Г. Новый образовательный стандарт – важное звено в системе повышения профессиональной подготовки бухгалтеров и аудиторов. – XXI век: новая модель специалиста-экономиста // Тезисы докладов и выступлений на Междунар. науч.-метод. конф. (28–30 марта 2000 года). – М., 2000. 5. Шеєць В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. – К., 2003.

Надійшла до редколегії 27.05.04

Н.О.Гура, канд. екон. наук, доц.

ОБЛІК ОРЕНДИ МАЙНА В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Розглянуто облік оренди комунального майна в житлово-комунальному господарстві, порядок оцінки державного і комунального майна та порядок використання орендної плати.

This article is devoted to the lease municipal assets accounting in the housing and communal services, the assessment and the rent distributions.

Надання в оренду державного і комунального майна має ряд суттєвих особливостей, зокрема, регламентований розмір орендної плати, порядок її розподілу між підприємством та державою, що призводить до деякої ме-

тодологічної невизначеності щодо порядку ведення бухгалтерського і податкового обліку. Державою приділяється багато уваги питанням методики оцінки об'єктів оренди та визначення розміру орендної плати за державне та

© Н.О.Гура, 2005